

Başvuru Numarası : 2024/2424
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.02.2025/50
Karar Numarası : 2025/41
Başvuran : İ.Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Diyanet İşleri Başkanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın Diyanet İşleri Başkanlığından talep ettiği kitapların kendisine gönderilmediği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 29/12/2024 tarihli ve 25685 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “*Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*” başlıklı 62’nci maddesine istinaden Diyanet İşleri Başkanlığından kendisine ücretsiz kitap gönderilmesini talep ettiğini ancak talebine cevap verilmediğini ve ayrımcı muameleye maruz kaldığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Diyanet İşleri Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle;

a. 15/9/2024 tarihli ve 32310 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği’nin 7’nci maddesinde “*Basılı, süreli, sesli ve görüntülü eserlerin basım/yapım, tanıtım, reklam, dağıtım ve satış işlemlerini gerçekleştirme*”nin Döner Sermaye İşletmesinin faaliyet alanları arasında sayıldığı, bu kapsamda basımı yapılan eserlerin satışının gerçekleştirildiği ancak talep üzerine belirlenen eserlerin kurum ve kuruluşların kütüphanelerine gönderildiği,

b. Döner Sermaye İşletmesine gelen taleplerin iş yüküne göre belirli periyotlarla değerlendirmeye alındığı, öncelikle taleplerin 10/11/1984 tarihli ve 18571 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun’a uygunluğunun değerlendirildiği, başvuranın talep dilekçesinde adres bilgisinin yer almaması nedeniyle bu talebin Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun’da belirtilen şartları taşımadığının değerlendirildiği ancak resmî yazı ile Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına işletme tarafından ceza infaz kurumu kütüphanelerine kitap gönderildiğinin bildirildiği,

c. Resmî kurumlar hariç olmak üzere kitap gönderiminde gönderi ücretinin alıcı tarafından karşılandığı, ücretin tahsil edilemediği durumlarda Döner Sermaye İşletmesinin zarara uğradığı, bu nedenle alıcının açık adresinin bulunmadığı dilekçelerin işleme alınmadığı ve bu dilekçeler üzerine kitap gönderiminde bulunulmadığı,

ç. Başvurucunun kaldığı ceza infaz kurumu tarafından kitap talebinde bulunulması durumunda belirlenen kitapların gönderiminin sağlanacağı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran sunduğu yazılı görüşte özetle; gönderi ücretinin alıcıdan alınmasının 5275 sayılı Kanun'un 62'nci maddesindeki hükümle bağdaşmadığını, dilekçelerin ceza infaz kurumu tarafından hazırlanan üst yazıyla ilgili yerlere gönderildiğini, bu sebeple kimlik ve adres bilgisinin açık olduğunu ifade etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz..."

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesine göre; "*(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir.*"

7. Aynı Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesine göre; "*(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)'in amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; TİHEK'e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu

çerçeve de OPCAT'in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

10. Başvuran dilekçesinde, Diyanet İşleri Başkanlığından kendisine ücretsiz kitap gönderilmesini talep ettiğini ancak talebinin yerine getirilmediğini iddia etmektedir.

11. Başvuru kapsamında muhatap Diyanet İşleri Başkanlığı sunduğu yazılı görüşte; Döner Sermaye İşletmesinin basılı, süreli, sesli ve görüntülü eserlerin basım/yapım, tanıtım, reklam, dağıtım ve satış işlemlerini gerçekleştirme alanında faaliyet gösterdiği, bu kapsamda basımı yapılan eserlerin satışının gerçekleştirildiği ve talep eden kurum ve kuruluşların kütüphanelerine belirlenen eserlerin gönderildiği, gönderi ücretlerinin alıcı tarafından karşılanmaması durumunda işletmenin zarara uğraması nedeniyle resmî kurumlar dışındaki kişiler tarafından yapılan kitap taleplerinde bu ücretin alıcı tarafından karşılandığı, bu sebeple alıcının adresinin bulunmadığı dilekçelerin işleme alınmadığı, başvuranın bulunduğu ceza infaz kurumu tarafından talepte bulunulması halinde belirlenen kitapların gönderiminin sağlanacağı belirtilmiştir.

12. İnsanın süreli ve süresiz yayınlar aracılığıyla serbestçe haber, bilgi ve başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi ifade özgürlüğünün bir parçasıdır. Bu bağlamda mahpusların ceza infaz kurumlarında süreli ve süresiz yayınlara erişime ilişkin şikayetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü bağlamında incelenmesi gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesi (AYM) de süreli ve süresiz yayınlara erişime ilişkin başvuruları ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirerek sonuçlandırmıştır (AYM, *Hayrettin Öztekin*, B.No: 2013/4535, 9/3/2016; *Serdar Güzelçayır ve Diğerleri*, B.No: 2022/66987, 21/12/2023).

13. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

14. Başvuranın iddiaları yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi alanına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/2/2025 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye